

ANNA ACHMATOVA

Rekviem

DIKTER I SVENSK TOLKNING

av Torgny Lilja

Anna Achmatova ● Rekviev

Anna Achmatovas dikt "Rekviem"
med parallella texter på ryska och svenska.
Tolkning, kommentar och grafisk form Torgny Lilja.
Ryska originalets titel: "Реквием".
Baksida: "Porträtt av Anna Achmatova" av Kuzma Petrov-Vodkin.

ANNA ACHMATOVA

Rekviem

DIKTER I SVENSK TOLKNING

av Torgny Lilja

Содержание

[Пролог]	8
Вместо предисловия	10
Посвящение	12
Вступление	16
1	18
2	20
3	22
4	24
5	26
6	28
7 Приговор	30
8 К смерти	32
9	34
10 Распятие	38
Эпилог	
I	40
II	42

Innehåll

[Prolog]	9
I stället för förord	II
Tillägnan	13
Inledning	17
1	19
2	21
3	23
4	25
5	27
6	29
7 Domen	31
8 Till döden	33
9	35
10 Korsfästelsen	39
Epilog	
I	41
II	43
Kommentar	46

Нет, и не под чуждым небосводом,
И не под защитой чуждых крыл —
Я была тогда с моим народом,
Там, где мой народ, к несчастью, был.

Anna Akhmatova 1924.

NEJ, varken under en annan himmel
eller under andra vingars par —
jag fanns i det egna folkets vimmel,
där mitt eget folk då, olyckligtvis, var.

Вместо предисловия

*В*страшные годы ежовщины я провела семнадцать месяцев в тюремных очередях в Ленинграде. Как-то раз кто-то «опознал» меня. Тогда стоящая за мной женщина с голубыми губами, которая, конечно, никогда не слыхала моего имени, очнулась от свойственного нам всем оцепенения и спросила меня на ухо (там все говорили шепотом):

— А это вы можете описать?

И я сказала:

— Могу.

Тогда что-то вроде улыбки скользнуло по тому, что некогда было ее лицом.

1 апреля 1957 года.

Ленинград.

I stället för förord

UNDER DE fruktansvärda år av terror som den hemliga polisen under Jezjovs ledning medförde tillbringade jag sjutton månader i köerna utanför Leningrads fängelser. En dag hände det att någon "kände igen" mig. En kvinna som stod bakom mig med blåa läppar, och som naturligtvis aldrig hade hört mitt namn, vaknade då ur den dvala vi alla var försänkta i och frågade i mitt öra (där talade alla viskande):

— Kan ni beskriva detta?

Och jag svarade henne:

— Det kan jag.

Då spred sig något, som liknade ett leende, över det som en gång varit hennes ansikte.

*1 april 1957
Leningrad*

Посвящение

ПЕРЕД ЭТИМ горем гнутся горы,
Не течет великая река,
Но крепки тюремные затворы,
А за ними «каторжные норы»
И смертельная тоска.
Для кого-то веет ветер свежий,
Для кого-то нежится закат —
Мы не знаем, мы повсюду те же,
Слышим лишь ключей постылый скрежет
Да шаги тяжелые солдат.
Подымались как к обедне ранней,
По столице одичалой шли,
Там встречались, мертвых бездыханней,
Солнце ниже и Нева туманней,
А надежда все поет вдали.
Приговор... И сразу слезы хлынут,
Ото всех уже отделена,
Словно с болью жизнь из сердца вынут,
Словно грубо навзничь опрокинут,
Но идет... Шатается... Одна...

Tillägnan

INFÖR DENNA sorg förvittrar bergen,
och en flod når aldrig till sitt hav,
men där bakom muren, mörk till färgen,
finns en jordisk längtan djupt i mörget
hos de män som hålls som i en grav.
För en del är hoppet friska vindar,
kanske känslan av en solnedgång —
vi får inget veta, blir som blinda,
hör blott gnisslandet av lås och grindar
och soldaters marschtramp dagen lång.
Som till bön gick vi i gryningstimman
genom staden, där vi sågs i tropp,
ledda likt ett kreatur vid grimman.
Solen sjunker, Neva höljs i dimman,
långt i fjärran sjunger ännu hopp.
Domen kungörs... Tårar börjar falla,
som om hjärtat krävts ur hennes bröst,
som om hon har kastats mot den kalla
hårda marken långt från allt och alla,
men hon går... bedrövad... utan tröst...

Где теперь невольные подруги
Двух моих осатанелых лет?
Что им чудится в сибирской вьюге,
Что мерещится им в лунном круге?
Им я шлю прощальный свой привет.

Март 1940.

Var är nu de systrar sorgen skänkte,
vännerna från mina mörka år?
Vad var det de sedan såg och tänkte,
vad mer drömde de, där månen blänkte?
Dessa nu till sist en hälsning får.

Mars 1940

Вступление

ЭТО БЫЛО, когда улыбался
Только мертвый, спокойствию рад.
И ненужный привеском качался
Возле тюрем своих Ленинград.
И когда, обезумев от муки,
Шли уже осужденных полки,
И короткую песню разлуки
Паровозные пели гудки.
Звезды смерти стояли над нами,
И безвинная корчилась Русь
Под кровавыми сапогами
И под шинами черных марушь.

Inledning

DETTA HÄNDE när bara den döde
hade anledning att vara glad,
och när Leningrad verkade öde
bredvid välfyllda fångelsers rad.
Hela fångregementen blev tömda,
och man vändades djupt i sin själ,
medan ångvisslan sjöng för de dömda
en kort sång och ett sista farväl.
Stjärnor såg hur vårt Ryssland berördes
under majornas slutna transport,
då förtryckta och trampade fördes
mot allt mörkare ovisshet bort.

1

УВОДИЛИ тебя на рассвете,
За тобой, как на выносе, шла,
В темной горнице плакали дети,
У божницы свеча оплыла.
На губах твоих холод иконки.
Смертный пот на челе не забыть.
Буду я, как стрелецкие женки,
Под кремлевскими башнями выть.

1935.

I

DU BLEV hämtad, när morgonen grydde;
svartklädd följde jag snart dina spår.
Medan barnen i kammaren gnydde,
fällde vaxljusen tår efter tår.
På din mun brann ikonernas kyla,
och från pannan föll droppar av svett.
Vid befästningens torn skall jag yla
klagande på de sörjandes sätt.

1935

"Morgonen för strelsernas avrättning" av Vasilij Ivanovitj Surikov (1848–1916).

2

Тихо льется тихий Дон,
Желтый месяц входит в дом,

Входит в шапке набекрень,
Видит желтый месяц тень.

Эта женщина больна,
Эта женщина одна,

Муж в могиле, сын в тюрьме,
Помолитесь обо мне.

2

STILLA FLYTER stilla Don,
månen vandrar långt ifrån,

vandrar lutad till ett hus,
ser en skugga i sitt ljus.

Den som sitter i en vrå
är en kvinna svår att nå.

Mannen död, och i en cell
sonen, bed för mig i kväll.

3

*Нет, это не я, это кто-то другой страдает.
Я бы так не могла, а то, что случилось,
Пусть черные сукна покроют,
И пусть унесут фонари...*

Ночь.

3

NEJ, DET är inte jag, det är en annan som lider.

Jag skulle inte uthärda att i huset

se det som ur minnet skrider,

så bär nu bort alla ljus...

Natt.

ПОКАЗАТЬ бы тебе, насмешнице
И любимице всех друзей,
Царскосельской веселой грешнице,
Что случится с жизнью твоей —
Как трехсотая, с передачею,
Под Крестами будешь стоять
И своей слезою горячею
Новогодний лед прожигать.
Там тюремный тополь качается,
И ни звука — а сколько там
Неповинных жизней кончается...

4

NÅGON SKULLE ha sagt dig, skämterska
och de många förtrognas viv,
lantidyllernas glada fresterska,
vad som sker sedan med ditt liv —
Du skall stå där som den trehundra,
med en allmosa i din hand,
och på nyårets is smått undrande
känna tårarnas heta brand.
Poppeln gungar intill ett fångelse,
allt är tyst — men där inne finns
spår av oskyldigas förgängelse...

5

СЕМНАДЦАТЬ месяцев кричу,
Зову тебя домой.
Кидалась в ноги палачу,
Ты сын и ужас мой.
Все перепуталось навек,
И мне не разобрать
Теперь, кто зверь, кто человек,
И долго ль казни ждать.
И только пыльные цветы,
И звон кадильный, и следы
Куда-то в никуда.
И прямо мне в глаза глядит
И скорой гибелью грозит
Огромная звезда.

5

I SJUTTON månader har jag
nu ropat hemifrån.

Och själva bödeln bönföll jag
om nåd för dig, min son.

Allt ter sig dolt i evighet,
och jag kan knappast se
en mening med vår mänsklighet
men måste alltjämt be.

Och här finns vissna blommors snår
och doft av rökelse och spår
till något ingenstans.

Som var det bud om undergång
förnimmer jag en stjärnas sång
och dess enorma glans.

б

ЛЕГКИЕ летят недели,
Что случилось, не пойму.
Как тебе, сынок, в тюрьму
Ночи белые глядели,
Как они опять глядят
Ястребиным жарким оком,
О твоём кресте высоком
И о смерти говорят.

1939.

6

LJUDLÖST FLYR den inre friden,
vad som hänt förstår jag ej.
Hur var natt, min son, såg dig
bakom muren, bortom tiden;
hur de åter ser med glöd,
såsom hökens skarpa öga,
och nu talar om ditt höga
kors och om för tidig död.

1939

Приговор

И упало каменное слово
На мою еще живую грудь.
Ничево, ведь я была готова,
Справлюсь с этим как-нибудь.

У меня сегодня много дела:
Надо память до конца убить,
Надо, чтоб душа окаменела,
Надо сноба научиться жить.

А не то... Горячий шелест лета,
Словно праздник за моим окном.
Я давно предчувствовала этот
Светлый день и опустелый дом.

1939. Лето.

7

Domen

OCH ETT ORD av sten föll ned och tryckte
på mitt bröst, som hade andats lätt.
Det gör ingenting, var vad jag tyckte,
jag får bukt med det på något sätt.

Ordet tynger ännu mina sinnen.
Det är därför själen blivit kall;
och jag måste döda alla minnen,
om jag åter leva skall.

Om ej... Likt ett samkväm vid mitt fönster
sorlar högsommarens heta sus.
Mitt bland alla dessa bleka mönster
har jag länge anat ett tomt hus.

Sommaren 1939

К смерти

ТЫ ВСЕ РАВНО придешь — зачем же не теперь?
Я жду тебя — мне очень трудно.
Я потушила свет и отворила дверь
Тебе, такой простой и чудной.
Прими для этого какой угодно вид,
Ворвись отравленным снарядом
Иль с гирькой подкрадись, как опытный бандит,
Иль отрави тифозным чадом.
Иль сказочкой, придуманной тобой
И всем до тошноты знакомой, —
Чтоб я увидела верх шапки голубой
И бледного от страха управдома.
Мне все равно теперь. Клубится Енисей,
Звезда полярная сияет.
И синий блеск возлюбленных очей
Последний ужас застигает.

19 августа 1939.

Фонтанный Дом.

Till döden

DU SKALL JU anlända — så varför inte fort?
Jag väntar och har det förfärligt.
Jag har nu släckt allt ljus och öppnat upp min port
för dig, som ler så stort och härligt.
Ta vilken skepnad du vill, när du kommer hit,
träng in som en förgiftad skärva,
kom smygande som en förklädd och slug bandit
eller låt tyfus få fördärva.
Eller berätta något du tänkt ut,
som är till leda känt av alla —
om hur jag såg en ljusblå mössas topp till slut
och anletsdrag, som bleknat och var kalla.
Det kvittar mig nu lika. Jenisej syns död,
och stjärnor glimmar i dess vatten.
Den avgudade blickens sista glöd
försvinner sakta bort i natten.

19 augusti 1939
Fontannyj Dom

9

УЖЕ БЕЗУМИЕ крылом
Души закрыло половину,
И поит огненным вином
И манит в черную долину

И поняла я, что ему
Должна я уступить победу,
Прислушиваясь к своему
Уже как бы чужому бреду.

И не позволит ничего
Оно мне унести с собою
(Как ни упрашивай его
И как ни докучай мольбою):

Ни сына страшные глаза —
Окаменелое страданье,
Ни день, когда пришла гроза,
Ни час тюремного свиданья,

9

ETT VANSINNE har i mitt bröst
med vingen skuggat hjärtats låga;
det bjuder mig på rusets tröst
och lockar bort från jordisk plåga,

och jag har nu förstått att jag
snart måste vika för dess maning;
jag känner mig så yr och svag
på grund av denna onda aning.

Det tolererar inte alls
att jag tar något med som minne
(hur jag än blottlägger min hals
och tigger i mitt stilla sinne):

Varken min sons förskrämda blick
bland fasorna där bakom muren
eller den dag då åskan gick
eller hans längtan ut ur buren

Ни милую прохладу рук,
Ни лип взволнованные тени,
Ни отдаленный легкий звук —
Слова последних утешений.

4 мая 1940.

Фонтанный Дом.

eller en älskad hands nyans
eller ett upprört lugn bland lindar
eller en tröstfull resonans
från avskedsord, som bärs av vindar.

4 maj 1940
Fontannyj Dom

10

Распятие

«Не рыдай Мене, Мати,
во гробе сущу».

I

ХОР АНГЕЛОВ великий час восславил,
И небеса расплавились в огне.
Отцу сказал: «Почто Меня оставил!»
А матери: «О, не рыдай Мене...»

II

Магдалина билась и рыдала,
Ученик любимый каменел,
А туда, где молча Мать стояла,
Так никто взглянуть и не посмел.

1940–1943

10

Korsfästelsen

”Gråt inte över mig, Moder,
jag är i graven”.

I

EN ÄNGLAKÖR besjög den stora stunden,
och skyarna sågs rämna ända ner.
”Var är du?” sade han mot himlarunden.
Och till sin mor: ”O, gråt ej för mig mer...”

II

Magdalena grät och var bedrövad,
lärjungarna vände om och gick,
men åt Modern, där hon stod bedövad,
tordes ingen kasta ens en blick.

1940–1943

Эпилог

I

УЗНАЛА Я, как опадают лица,
Как из-под век выглядывает страх,
Как клинописи жесткие страницы
Страдание выводит на щеках,
Как локоны из пепельных и черных
Серебряными делаются вдруг,
Улыбка вянет на губах покорных,
И в сухоньком смешке дрожит испуг.
И я молюсь не о себе одной,
А обо всех, кто там стоял со мною,
И в лютый холод, и в июльский зной,
Под красною ослепшею стеною.

Epilog

I

JAG UPPTÄCKTE hur anletsdrag snabbt vissnar,
hur skräcken skymtar under ögonlock,
hur lidandet i sträva kinder ristar
en kilskrift, som skall hårdna till ett block,
hur askblonda och svarta kvinnolockar
med tiden blir mer blygsamt silvergrå,
hur glada miner dör hos dem som bockar,
och hur ett skratt kan dölja rädsla då.
Jag ber ej om att själv ha bättre tur,
utan för alla som var med om detta
intill en röd och obeveklig mur
i bister kyla och i julihetta.

II

Опять поминальный приблизился час.
Я вижу, я слышу, я чувствую вас:

И ту, что едва до конца довели,
И ту, что родиной не топчет земли,

И ту, что, красивой потрянув головой,
Сказала: «Сюда прихожу, как домой».

Хотелось бы всех поименно назвать,
Да отняли список, и негде узнать.

Для них соткала я широкий покров
Из бедных, у них же подслушанных слов.

О них вспоминаю всегда и везде,
О них не забуду и в новой беде,

И если зажмут мой измученный рот,
Которым кричит стомиллионный народ,

Пусть так же они поминают меня
В канун моего поминального дня.

А если когда-нибудь в этой стране
Воздвигнуть задумают памятник мне,

II

Nu nalkas ånyo den timme som flytt.
Jag ser och kan höra och känna på nytt:

Den kvinna som de måste bära till slut,
och hon som på likbåren andades ut,

och hon som blott böjde sitt huvud till svar
och sade att ”här är nu allt jag har kvar”.

Jag önskar att ingen av dessa blir glömd,
men namnen är många och listan är gömd.

För dem har jag vävt denna mantel av ord,
som är vad de lämnade kvar på vår jord.

Jag minns dem för evigt, och hur det än går,
så sviker jag ej, ens om tiden blir svår,

och skulle jag inte få uttrycka tröst
åt folket, vars veklagan hörs i min röst,

må detta då vörda mitt minne som jag
på kvällen inför denna särskilda dag.

Och tänker man i detta land någon gång
förfärdiga ett monument åt min sång,

Согласье на это даю торжество,
Но только с условием — не ставить его

Ни около моря, где я родилась:
Последняя с морем разорвана связь,

Ни в царском саду у заветного пня,
Где тень безутешная ищет меня,

А здесь, где стояла я триста часов
И где для меня не открыли засов.

Затем, что и в смерти блаженной боюсь
Забыть громохание черных марусь,

Забыть, как постылая хлопала дверь
И выла старуха, как раненый зверь.

И пусть с неподвижных и бронзовых век
Как слезы струится подтаявший снег,

И голубь тюремный пусть гулит вдали,
И тихо идут по Неве корабли.

1940. Март.

så tillåter jag denna hedrande gest
på ett enda villkor — att det ej blir rest

vid havet i trakterna där jag är född:
min längtan till havet har blivit förödd,

ej heller på tsarparkens heliga mark,
där skuggorna rör sig bland uråldrig bark,

utan där jag trehundra gånger om led
i väntan på ljudet från reglarnas vred.

Därför att jag inte ens efter min död
skall glömma hur majorna klagande ljöd

eller den förhatliga dörren och hur
den gråhåriga kved som ett lidande djur.

Och när mina stelnade ögon av brons
i vårsnö beskriver min sorg (och min sons),

må fångelseduvan då kuttra långt bort,
och skeppen på Neva må gå mot sin ort.

Mars 1940

Kommentar

Anna Achmatova 1924.

ANNA ANDREJEV-
NA ACHMATOVA
föddes 1889 i Odessa
i nuvarande Ukraina.
Hennes egentliga efter-
namn var Gorenko,
men för sin diktning
använde hon ett släkt-
namn på mödernet.

Hon blev tidigt en
etablerad och uppskat-
tad kärlekslyriker. År
1910 gifte hon sig med
Nikolaj Gumilev, ledare
för akmeisterna, som
opponerade mot sym-
bolismen, och vars litte-
ratursyn hon delade.

Två år senare födde
Achmatova en son, Lev. Efter slitningar i äktenskapet skilde sig
paret 1918. I början på 20-talet lät sovjetiska myndigheter
gripa och arkebusera Gumilev efter anklagelser om kontrarevo-
lutionär verksamhet. År 1934 grep hemliga polisen Lev, som
satt fängslad i omgångar fram till 1956. Achmatovas andre
make, Nikolaj Punin, dog 1953 i ett av Stalins läger.

Efter krigsslutet 1945 drev sovjetiska myndigheter en kam-
panj mot "slapphet och liberalism" i konsten. De anklagade
Achmatova för självupptagen dekadens och uteslöt henne ur

författarförbundet. Kollegerna undvek henne, och det dröjde till 1950 innan hon överhuvudtaget fick börja publicera sig igen, och till 1953 innan hon på nytt utkom i bokform i Sovjetunionen. Under denna tid av inre exil arbetade Achmatova på diktcykeln *Rekviem*, som handlar om de tragiska händelserna i hennes liv. I prosastycket "I stället för förord" (1957) säger hon sig företräda kollektivet; kommunisterna hade ju sett hennes individualism som ett brott.

Först ett par decennier efter Achmatovas död 1966 tillät Sovjetunionens ledare Michail Gorbatjov att boken fick spridas i hemlandet. *Rekviem* utkom i Sovjetunionen först 1987. Föreliggande tolkningsvolym bygger på den i München tryckta ryskspråkiga originalutgåvan från 1963.

Torgny Lilja

Anna Achmatova 1922 (porträtt av Kazima Perrou-Vodkin).

”Var är nu de systrar sorgen skänkte,
vännerna från mina mörka år?
Vad var det de sedan såg och tänkte,
vad mer drömde de, där månen blänkte?
Dessa nu till sist en hälsning får.”

Anna Achmatova